

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کتاب ماه دین (۲)

ماهنامه تخصصی اطلاع رسانی و نقد و بررسی کتاب

صاحب امتیاز:
خانه کتاب ایران
مدیر مسئول:
احمد مسجد جامعی

کتاب ماه دین ماهنامه‌ای است که با هدف اطلاع رسانی در زمینه کتاب و مسایل نشر و کمک به ارتباط خلق بین پدیدآورندگان، ناشران، کتابداران و سایر فعالان عرصه نشر و فرهنگ کشور از سوی موسسه نمایشگاههای فرهنگی و خانه کتاب ایران انتشار می‌یابد.
هر ماه فهرست کامل انتشارات ماه پیشین که با مجوز وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی انتشار یافته است، و در نظام اطلاع رسانی خانه کتاب ایران وارد شده‌اند بر اساس نظام رده‌بندی دهدهی دیویی ارائه می‌شود. شناسه کتابها تا حد امکان - حداقل کتابهای چاپ اول - با خلاصه‌ای از کتاب همراه است. در پایان این بخش نمایه‌ها نیز آورده شده است.
مسئولیت نقد و ارزیابی کتاب و مسایل کتاب بر عهده نویسندگان است و به هیچ وجه به منزله نظر رسمی خانه کتاب نیست.

سر دبیر:
حسین طارمی
بخش فهرست و خلاصه کتاب:
مدیریت اطلاع رسانی و خدمات رایانه‌ای
مدیر فنی و هنری:
محمد کرمی
مدیر داخلی:
مسعود سلیمی
همکاران و نویسندگان این شماره:
محمد دشتی
لیتوگرافی، چاپ و صحافی:
سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
نشانی: تهران خیابان انقلاب بین صبا و فلسطین شماره ۱۱۷۸
صندوق پستی ۱۴۵۵-۱۳۱۴۵
تلفن: ۶۴۱۵۴۶۹

در آستانه نشر

بقیه از صفحه ۱

دعای روز اول ماه مبارک رمضان

«اللَّهُمَّ اجْعَلْ صِيَامِي فِيهِ صِيَامَ الصَّائِمِينَ وَ قِيَامِي فِيهِ قِيَامَ الْقَائِمِينَ وَ نِيَّتِي فِيهِ عَنْ نَوْمَةِ الْغَافِلِينَ وَ هَبْ لِي جُزْئِي فِيهِ يَا إِلَهَ الْعَالَمِينَ وَ اغْفِرْ عَنِّي يَا غَافِيًا عَنِ الْمُجْرِمِينَ»

در این دعا پنج فراز وجود دارد. فراز و خواسته اول این است که: «خدایا! روزه مرا در این روز مانده روزه روزداران حقیقی قرار بده.»

روزه راستین و مطلوب

باید قدری تأمل و دقت کرد. منظور از این که روزه مرا مثل روزه روزداران حقیقی قرار بده؛ چیست؟ این یک مطلب دیگری در بردارد. می‌خواهد بگوید قرار بده روزه مرا همچون روزه آن‌هایی که صائمین راستین هستند؛ یعنی، به حقیقت صوم دست یافته‌اند.

چون روزه گرفتن، اصل و پایه‌اش بر امساک و خودداری کردن از مقطرات ده‌گانه‌ای است که در رساله‌های عملیه نوشته‌اند. اگر کسی این روزه را گرفت؛ چنانکه بعد از نیت از این مقطرات امساک کرد، یعنی امساک او با نیت قرینه الی الله بود؛ این روزه‌اش، روزه حقیقی است.

در واقع روزه تمرین و آزمایشی است برای بندگان که خداوند متعال خواسته است تا به این وسیله انسان‌ها مخالفت با هوای نفس را تمرین کنند. چون تمامی چیزهایی را که در هنگام روزه باید از آن‌ها امساک^۱ بکنیم، چیزهایی هستند که نفس ما نسبت به آن‌ها کشش و گرایش دارد. لذا لازم است که ما از آن‌ها خودداری ورزیم و در این راه تمرین کنیم تا بتوانیم با هواهای نفسانی مان مخالفت نماییم و بر آن‌ها پیروز شویم.

در کلمات بزرگان دین ما، بسیار ذکر شده است که: روزه حقیقی آن نیست که فقط دهان را ببندید و از خوردن و آشامیدن امساک کنید. بلکه روزه مورد نظر، علاوه بر امساک و دهان بستن، باید خصوصیات دیگری هم داشته باشد تا اینکه روزه حقیقی بشود. این است که دعا می‌فرماید: «روزه مرا مثل روزه روزداران حقیقی قرار بده.» یعنی، قرار بده مرا از آن روزه‌دارانی که شرایط و

آداب صوم را رعایت می‌کنند. این روزه من مشتمل بر آن آداب و اموری باشد که دستور داده شده است که آن‌ها را رعایت کنیم و آن عبارت از این است که روزه دار بدانند و متوجه باشد که این روزه تمرین برای خودداری کردن از هوس‌ها و خواسته‌های نفس است، تا از محرمات و معصیت‌ها خودداری بکنند. در توضیح این مطلب روایتی از حضرت امام صادق (ع) وارد شده است که در قسمتی از آن می‌فرماید:

«ان الصيام ليس من الطعام والشراب»
روزه گرفتن و امساک کردن، فقط این نیست که انسان از خوردنی‌ها و آشامیدنی‌ها خودداری بکند. این روزه، روزه مطلوب نیست. در قسمتی از روایت آمده است:

«و اذا صمت فاحفظوا السننكم و غصوا ابصاركم و لا تنازعوا و لا تحاسدوا»

اگر روزه گرفتید، پس زبان‌هایتان را حفظ بکنید (غیبت نکنید، تهمت نزنید، دروغ نگویید؛ آن معصیت‌هایی را که مال زبان است، انجام ندهید؛ از معصیت‌های زبان خودداری بکنید). چشم‌هایتان را از گناهان بپوشانید؛ (یعنی نگاه حرام نکنید و آن معصیت‌هایی را که مال چشم است انجام ندهید) «ولا تنازعوا»؛ کشمکش نکنید، نزاع نداشته باشید، با یکدیگر جنگ و دعوا نکنید؛ «ولا تحاسدوا» و بر یکدیگر حسد نورزید. آن دو مورد که ابتدائاً آمده از معصیت‌هایی است که با اصطلاح مربوط به اعضاء و جوارح ظاهری است، و دو مورد بعدی به باطن انسان باز می‌گردد. زبان و چشم، این‌ها از جمله اسباب حواس ظاهری هستند که معصیت انجام می‌دهند، ولی نزاع و حسد مربوط به این است که انسان نسبت به کسی کینه و دشمنی

داشته تا نزاع واقع بشود؛ یا اینکه حسد داشته و رشک بردن در کار باشد، که این دو از بدترین صفاتی است که اسلام، ما را از آن برحذر داشته است. نزاع کردن و دشمنی ورزیدن یا یکدیگر؛ برای هر چه که می‌خواهد باشد (برای مال باشد؛ برای جاه باشد) نزاع کردن مسلمانان و جدایی و دشمنی و کشمکش با یکدیگر کردن، این از گناهان بزرگ است.

حسد نیز یکی دیگر از صفت‌هایی است که هم خودش بد است و هم منشاء نزاع می‌شود. خلاصه حضرت می‌فرمایند: اگر روزه گرفتگی این جور روزه بگیر. بعد خود حضرت یک قضیه‌ای نقل می‌کنند که رسول خدا - صلی الله علیه و آله و سلم - دیدند که یک زنی به کنیزش دشنام می‌دهد؛ حضرت خواستند عملاً او را متنبه کنند - لابد حضرت می‌دانستند که این زن روزه‌دار است، چون در ماه رمضان بود - حضرت طعام آوردند و جلوی او گذاشتند و گفتند: خانم! بفرمایید طعام بخورید. گفت: من روزه‌ام. حضرت فرمود: چگونه روزه هستی که به کسی که روزه دار است دشنام دادی؟! روزه‌دار باید زبانش در اختیار خودش باشد و دشنام ندهد، پس تو روزه نیستی.

در بخش دیگری از روایت حضرت امام جعفر صادق (ع) آمده است:

«و اذا صمت فليصم سمعك و بصرك من الحرام و القبيح»
اگر روزه گرفتگی، باید چشم و گوش و قلب تو هم از حرام روزه باشد. یعنی، کار حرام و قبیح انجام ندهد.

ویژگی روزه‌داری

صائم باید یک نوع وقار و سنگینی خاص داشته باشد. اصلاً صوم برای این است که انسان، سنگینی داشته باشد و سبکسری نکند، چون همه معصیت‌ها در نتیجه سبکی است. این است که وقار الصائم باید داشته باشد. این راجع به صوم - «واجعل صیامی فیهِ صیام الصائمین» یعنی: خدایا مرا مثل روزه‌دارهای حقیقی قرار بده، روزه من، روزه راستین باشد؛ یعنی، وقتی که روزه گرفتم طوری باشد که از محرمات هم اجتناب بکنم. چشم و گوش و دل و همه اعضاء و جوارح از گناه خودداری بکنند. بعد در فراز دوم می‌فرمایند: «و قیامی

فیه قیام القامین» و قیام مرا، قیام القامین قرار بده.

«قیام» یعنی ایستادن و مسلط شدن بر امری. ولی اینجا و نظائر این مراد از قیام، شب زنده‌داری است. ایشان می‌فرمایند: «خدایا! در این ماه رمضان، قیام مرا، یعنی شب زنده‌داری و عبادت مرا، مانند شب زنده داری آن عباد خاص خودت که شب زنده داری می‌کنند، و نماز شب می‌خوانند، قرار بده.» و در فراز سوم دعا می‌فرماید: «و نهی فیه عن نومة النافلین». و مرا از خواب غفلت - خوابی که غفلت زدگان دارند - بیدار کن. یعنی انسان، وقتی که به خودش توجه ندارد؛ به خدا نیز توجه ندارد؛ خودش و خدا را فراموش می‌کند و اعمالش بر طبق صلاح و مصلحت خودش و رضای خدا نیست؛ لذا می‌فرمایند خدایا این پرده غفلت را از پیش چشم من بردار و مرا بیدار کن. و در فراز چهارم می‌خوانیم: «وهب لی جرمی فیه یا اله العالمین» و در این روز جرم و گناهان مرا ببخش ای پروردگار عالمیان. و در آخرین فراز از دعای این روز می‌گوییم: «واعف عنی یا عافیا عن المجرمین» یعنی: ای خدای عالمیان! گناهان مرا ببخش و از من درگذر. ای کسی که از گناهان مذنبین در می‌گذری، از تو می‌خواهیم که عفو و بخشش خودت را شامل حال ما گردانی، ای خدایی که خطاکاران و دارندگان جرم را می‌بخشایی و مورد گذشت و عفو خود قرار می‌دهی.

توضیحات:

۱ - سطلات روزه عبارتند از: خوردن، آشامیدن، جماع، استمناء، نسبت دادن دروغ به خدا و پیغمبر (ص)، رساندن غبار غلیظ به خلق، فرو بردن تمام سر در آب، باقی ماندن بر جنابت یا حیض یا نفاس تا اذان صبح، اماله کردن و قی کردن.

در فجر ساحل

نویسنده: محمّد حکیمی

نوبت چاپ: بیستم

تعداد صفحات: ۱۷۹ ص/رقمی

قیمت: ۴۹۰ تومان

ناشر: نشر آفاق

ظهور و فرج یعنی پایان همه دردها، نابسامانی‌ها، انحراف مسیرهای انسان و گشودن هر عقده‌ای به دست منجی

آسمانی این آغاز، سرآغاز کتاب در فجر ساحل، است.

مؤلف فاضل کتاب، آقای محمّد حکیمی، در این سرآغاز به بررسی رنج گذشته بشر و تلاش و سخن اندیشمندانی چند پرداخته است؛ از جمله: سقراط، افلاطون، توماس کامپانلا، تامس مور، اگوست کنت، فارابی، راسل، اسکار وایلد، تاگور و ... و این که طبق اصل کمال، کمال جامعه بشری قانونی لایتغیر و قطعی است و شیعه مکتبی است که با مسأله ظهور امام غائب چشم اندازی عمیق و برتر در برابر دیدگان می‌گذارد و تلاش روزانه را لازم می‌شمرد.

مؤلف، در پنج فصل دیگر کتاب، این عنوان‌ها را ارائه می‌کند: مدینه فاضله اسلامی، نویدها، حماسه انتظار، یأس و امید، به سوی ساحل، که هر کدام با جملاتی برگزیده شروع می‌شود.

در نخستین فصل، می‌بینیم که هنگام ظهور، امام مهدی علیه السلام، اجتماعی قرآنی خواهد ساخت که هدف غایی آفرینش است.

فصل دوم، گوشه‌ای کوچک از ویژگیهای دوره ظهور است که از لابلای نویدهای آسمانی دیده می‌شود.

حماسه انتظار - که با آیاتی از انجیل آغاز شده است - آماده بودن منتظران راستین در طول قرن‌های گذشته و ضرورت این آمادگی را بیان می‌کند. انتظار، به عنوان واکنشی دفاعی، می‌تواند به خلق پایداری دهد و نیروهای آنان را ذخیره کند و از نسلی به نسلی دیگر بپسارد و از تباهی و خود تسلیمی پیشگیری کند.

چهارمین فصل می‌گوید که یأس شکست است و امید پیروزی؛ چه، کامیابی و یا شکست در دفع هر مصیبت، وابسته به طرز تفکر و عمل ماست. فقه شیعه متحرک است و زندگی ساز و هیچ گاه تن دادن به جبر را روا نمی‌داند بلکه به جای آن، دو اصل اختیار و توکل را جایگزین می‌سازد.

واپسین فصل، انسان در کام موج افتاده را نشان می‌دهد و واکنش او را به سرخوردگی‌ها و سرگردانی‌های قرن معاصر اما در برابر او آرزوی ساحلی رامش خیز و آفتاب گرفته است؛ ساحل

نجات و رستگاری ... ساحل بی نیازی و آسودگی و آزادی، ساحل دانش بیکران و ژرف ...

نویسنده، سپس به بیان آینده بشریت از نظر دانشمندان دیگر می‌پردازد و جملاتی خواندنی از ایشان می‌آورد.

۱۷۰ پانویس - که به طور یکجا آمده‌اند - بخش پایانی کتاب را تشکیل می‌دهد. این کتاب با نثر جذاب و استوار خویش در فاصله سال‌های ۱۳۵۰ تا ۱۳۷۴ هفده بار و از آن پس ۳ بار چاپ شده است. □

سیمای حضرت مهدی علیه السلام در قرآن

نویسنده: علامه سید هاشم بحرانی

مترجم: سید مهدی حائری قزوینی

نوبت چاپ: سوم

تعداد صفحات: ۴۸۰ ص /رقمی

قیمت: ۱۷۵۰ تومان

ناشر: نشر آفاق - تلفن ۲۸۴۷۰۳۵

دسته‌ای قابل توجه از آیات قرآن مجید به امام غائب (عج) اشاره دارند و به غیبت و ظهور آن حضرت.

مرحوم علامه سید هاشم حسینی بحرانی (درگذشت: نخستین دهه قرن ۱۲ در بحرین) ۱۲۰ آیه از این دسته را در «المخّفة فی منازل فی القائم الحجّة» علیه السلام گردآورده است.

او در ذیل هر آیه - که به ترتیب شماره‌ها و سوره قرآن آمده‌اند - حدیث یا احادیثی مسند می‌آورد که این تفسیر در آن راهنمایی شده است.

مؤلف دانشمند کتاب را آثار فراوانی دیگری است که از جمله به مشهورترین آنها «البرهان» و «غایة المرام» می‌توان اشاره کرد.

مصحح متن عربی و مترجم کتاب به فارسی، آقای سید مهدی حائری قزوینی، ۱۳ آیه دیگر، به روش نویسنده بدان استدراک کرده‌اند و نیز فهرست راهنمای آیات و مأخذ تحقیق را بدان افزوده‌اند.

بدین ترتیب «سیمای حضرت مهدی (عج) در قرآن» یادآور همراهی کتاب جاودان خدا با عترت جاوید است. □

بقیه از صفحه ۱

درخشان حلقه «هدایت» و دستیابی به حقیقت‌اند.

به باور ما، دایره تأثیرگذاری کتب دینی بسیار فراتر از محدوده موضوعی خود است. لذا تأمل در کتب دینی و وضع نشر آن، علاوه بر بهره گیری تخصصی و پژوهشی، برای راهیابی به وضعیت فرهنگ پایهای و مؤثر بر شاخه‌های دیگر، امری ضروری و اجتناب ناپذیر است.

بدیهی است این سخن، مسؤولیت ما را نیز در تنظیم و آرایه کتاب ماه (ویژه دین) دو چندان می‌سازد - زیرا از یک سو باید به دقت و درستی آنچه را در این محدوده طبع و نشر شده گزارش کنیم و از سوی دیگر توجه داشته باشیم که این گزارش به گونه‌ای باشد که وضع موجود را در مقایسه با آنچه باید باشد، بدون هر گونه پیشداوری یا جهتگیری بررسی کند.

خدای را سپاسگزاریم که توفیق آرایه دومین شماره کتاب ماه، ویژه دین را عطا کرد و اینک این شماره را فراروی جویندگان چند و چون نشر کتب دینی قرار می‌دهیم. هرچه هست از فضل و رحمت اوست و از او مدد می‌جوییم.

همانگونه که گفتیم هنوز در آغاز راهیم، و چونان هر آغازی، آمیخته با نقایص و کاستی‌ها، اما امیدوار و دلگرم. باز خورد کمی که در فاصله نشر شماره نخست تا شماره دوم دریافت کردیم، خبر از استقبال مثبت اهل ادب و فرهنگ از این اقدام و نگاه تیزبینانه و نقادانه آنان می‌دهد. ما این امر را نشانه درستی تصمیم می‌دانیم و بار دیگر چشم به راه آرایه نظر و انتقاد اساتید، نویسندگان، محققان، ناشران و همه علم دوستانیم. همه را به یاری و همدلی فرا می‌خوانیم. □